

Wskaźnik równouprawnienia płci to wyjątkowe narzędzie pomiarowe zapewniające możliwość dokonania syntezy złożonych kwestii związanych z równouprawnieniem płci w ramach pojedynczego narzędzia, przyjaznego dla użytkownika i łatwego do stosowania. Bazując na ramach polityki Unii Europejskiej, narzędzie to ułatwia monitorowanie postępów w dążeniu do zapewnienia równouprawnienia płci w całej UE.

Wskaźnik równouprawnienia płci opiera się na sześciu podstawowych obszarach (pracy, wynagrodzeniu, wiedzy, ilości czasu, władzy i zdrowiu) oraz na dwóch obszarach dodatkowych (nierównościach krzyżowych oraz przemocy). Wskaźnik ten oblicza się, łącząc wskaźniki dotyczące płci w ramach jednego środka o charakterze sumarycznym. Po zastosowaniu wskaźnika każdemu państwu członkowskiemu przypisuje się wartość liczbową od 1 (całkowity brak równouprawnienia) do 100 (pełne równouprawnienie). Wskaźnik jest wykorzystywany nie tylko do pomiaru zróżnicowania sytuacji kobiet i mężczyzn – uwzględnia on również kontekst krajowy i różnice w poziomie rozwoju państw członkowskich w poszczególnych obszarach. Wysoki łączny wynik świadczy zarówno o niewielkim (lub zerowym) stopniu zróżnicowania sytuacji kobiet i mężczyzn, jak i o dobrej sytuacji wszystkich osób (np. wysoki poziom zatrudnienia kobiet i mężczyzn).

W ramach badań przeprowadzonych przy wykorzystaniu wskaźnika równouprawnienia płci w 2015 r. zmierzono, jak duży (lub jak mały) dystans dzielił UE i jej państwa członkowskie od zapewnienia równouprawnienia płci w 2005, 2010 i 2012 r. (¹). Badania zapewniły możliwość zapoznania się z wynikami dotyczącymi każdego obszaru i podobszaru. W trakcie badań podjęto również pierwszą próbę opracowania złożonego wskaźnika do pomiaru poziomu przemocy wobec kobiet.

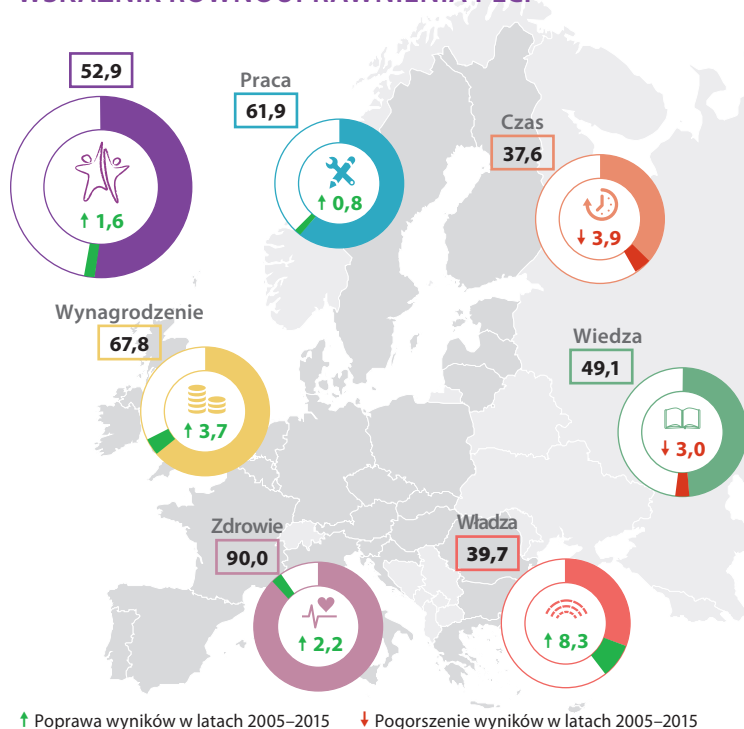
Postępy w dążeniu do zapewnienia równouprawnienia płci od 2005 r.

Ze wskaźnika równouprawnienia płci wynika, że dokonano pewnych niewielkich postępów w tym zakresie, a w latach 2005–2012 wartość tego wskaźnika zwiększyła się nieznacznie o 1,6 pkt. Średni wynik w 2012 r. wynosił **52,9 na 100**, co oznacza, że UE znajduje się w połowie drogi do zapewnienia pełnego równouprawnienia płci.

Dwa obszary, w których odnotowuje się największe wyzwania, to nierówny podział czasu przeznaczanego na opiekę nad dziećmi, prace domowe i wypoczynek między kobietami i mężczyznami (nierówności w tym obszarze zwiększyły się od 2005 r.), a także udział kobiet sprawujących władzę lub piastujących stanowiska decyzyjne. Choć liczba kobiet powołanych na stanowiska wyższego szczebla zwiększyła się od 2005 r., postępy w tym obszarze okazały się niewystarczające do przełamania zdecydowanej przewagi mężczyzn w tym obszarze.

Pomimo osiągnięcia postępów w zwiększaniu poziomu wykształcenia, segregacja w sektorze edukacji w dalszym ciągu stanowi powszechny problem; ponadto odnotowano spadek uczestnictwa w programach uczenia się przez całe życie. Ogólne wyniki w obszarze wiedzy pogorszyły się w latach 2005–2012. W odniesieniu do kwestii związanych z równouprawnieniem płci w obszarze pracy i wynagrodzenia stwierdzono pewną poprawę, choć obszar ten w dalszym ciągu cechuje się dużym zróżnicowaniem sytuacji kobiet i mężczyzn, jeżeli chodzi o zatrudnienie, dochody i zarobki. Średni poziom zróżnicowania sytuacji kobiet i mężczyzn, jeżeli chodzi o wysokość rent i emerytur w UE w 2012 r., wynosi 38 % i odzwierciedla skumulowany wpływ nierówności między kobietami i mężczyznami przez całe życie (²). Wartość wskaźnika równouprawnienia płci w obszarze zdrowia utrzymuje się na wysokim poziomie. W przyszłości można wziąć pod uwagę istotne różnice w zachowaniach kobiet i mężczyzn w obszarze zdrowia, co zapewni możliwość uzyskania bardziej szczegółowych informacji na temat zróżnicowania sytuacji kobiet i mężczyzn w obszarze zdrowia.

WSKAŹNIK RÓWNOUPRAWNIENIA PŁCI

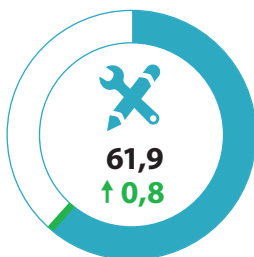

(¹) Wskaźnik równouprawnienia płci bazuje na danych Eurostatu (badanie aktywności ekonomicznej ludności w UE, badanie struktury wynagrodzeń, dane statystyczne dotyczące dochodu i warunków życia, statystyka demograficzna), kwestionariuszach UNESCO/OECD/Eurostatu dotyczących danych statystycznych w dziedzinie edukacji, danych zgromadzonych w ramach europejskich badań warunków pracy Eurofound, informacjach zawartych w bazie danych WMID Komisji Europejskiej oraz danych zgromadzonych w ramach badań FRA na temat przemocy wobec kobiet.

(²) EIGE (2015), *Zróżnicowanie sytuacji kobiet i mężczyzn, jeżeli chodzi o wysokość rent i emerytur w UE. Nota badawcza adresowana do prezydencji łotewskiej*. Pobrano z http://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/MH0415087ENN_Web.pdf.

Praca

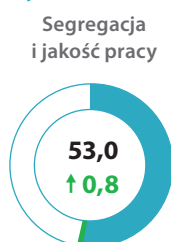
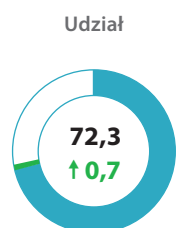
Obszar pracy

Wyniki w obszarze pracy i w powiązanych podobszarach poprawiły się bardzo nieznacznie od 2005 r. Zróżnicowanie sytuacji kobiet i mężczyzn w obszarze zatrudnienia, mierzone wskaźnikiem zatrudnienia wyrażonym w ekwiwalentach pełnego czasu pracy (EPC), zmniejszyło się nieznacznie na szczeblu UE, głównie z uwagi na spadek udziału mężczyzn w rynku pracy.

Wartość ogólnego wskaźnika zatrudnienia kobiet (62 % w 2012 r.) w dalszym ciągu jest znacznie niższa niż docelowy poziom 75 % wśród osób dorosłych (w wieku od 20 do 64 lat) wyznaczony w strategii „Europa 2020”. Skłonność kobiet do podejmowania pracy w niepełnym wymiarze czasu pracy dodatkowo utrudnia osiągnięcie tego celu, ponieważ przy obliczaniu wskaźnika zatrudnienia bierze się pod uwagę liczbę przepracowanych godzin, a nie liczbę osób zatrudnionych.

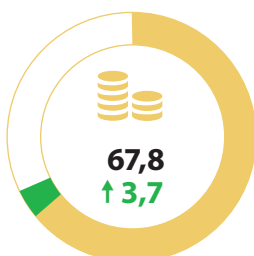
Podobszary

W podobszarze segregacji i jakości pracy odnotowano niewielkie postępy, które udało się osiągnąć głównie dzięki poprawie warunków pracy. Odsetek pracowników, którzy mają możliwość skorzystania z godzinnej lub dwugodzinnej przerwy w godzinach pracy, niemal się podwoił (z poziomu 18 % w 2005 r. do poziomu 33 % w 2012 r.) przy jednoczesnym zmniejszeniu zróżnicowania sytuacji kobiet i mężczyzn. Należy jednak podkreślić, że segregacja płciowa na rynku pracy w dalszym ciągu stanowi istotny czynnik wywierający wpływ na codzienne funkcjonowanie kobiet i mężczyzn w Europie. W 2012 r. średnia liczba kobiet pracujących w sektorze edukacji, zdrowia człowieka i pomocy społecznej w UE była niemal czterokrotnie większa niż liczba mężczyzn zatrudnionych w tych sektorach (30 % wobec 8 %).

Wynagrodzenie

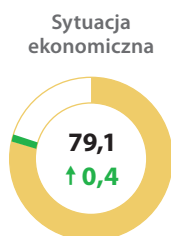
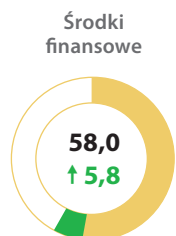
Obszar wynagrodzenia

Wyniki w obszarze wynagrodzenia poprawiły się o 3,7 pkt w latach 2005–2012. Postępy w tym obszarze wynikają głównie z ogólnej poprawy dostępu kobiet i mężczyzn do środków finansowych (wzrost o 5,8 pkt), choć zróżnicowanie sytuacji kobiet i mężczyzn w tym zakresie pozostaje znaczne i zasadniczo niezmiennie.

Mimo że wyniki odnotowywane w tym obszarze są nieznacznie wyższe niż w pozostałych obszarach, kobiety w całej UE napotykają na większe trudności w uzyskaniu dostępu do środków finansowych. Kobiety zarabiają mniej niż mężczyźni, a poziom ich dochodów – w tym poziom rent i emerytur – jest niższy niż w przypadku mężczyzn. Postępy w dążeniu do wyeliminowania zróżnicowania sytuacji kobiet i mężczyzn w obszarze zarobków i poziomu dochodów były wyjątkowo powolne.

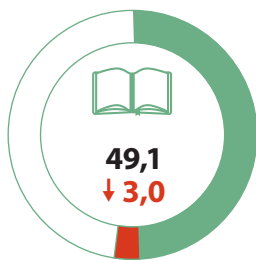
Podobszary

Obszar ten ma w założeniu przedstawiać nierówności w układzie sił między kobietami a mężczyznami, jeżeli chodzi o zarządzanie środkami finansowymi i ekonomicznymi w gospodarstwie domowym. Stanowi to duże wyzwanie, ponieważ wskaźniki dochodu oblicza się na podstawie danych dostępnych na poziomie gospodarstwa domowego, przy czym przyjmuje się, że dochód jest dzielony równomiernie między wszystkich członków gospodarstwa domowego. Stosowanie zindywidualizowanych wskaźników zapewniłoby możliwość uzyskania informacji w większym stopniu odzwierciedlających aspekt płci, co pozwoliłoby opisać strukturę podziału dochodów między członków rodziny w sposób bardziej odpowiadający rzeczywistości.

Wiedza

Obszar wiedzy

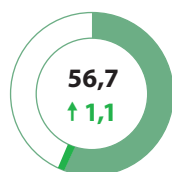

Spadek ogólnych wyników w obszarze wiedzy (o 3 pkt) stanowi rezultat zmniejszenia się udziału osób dorosłych (w wieku od 15 do 74 lat) w programach uczenia się przez całe życie – obejmujących formalne i pozaformalne kształcenie i szkolenie.

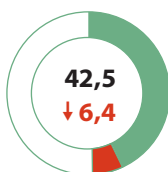
Poziom wykształcenia kobiet i mężczyzn ustawicznie się zwiększa – obecnie wśród osób, które ukończyły studia wyższe, odnotowuje się więcej kobiet niż mężczyzn. Kobiety w dalszym ciągu koncentrują się jednak na kierunkach studiów tradycyjnie postrzeganych jako „kobiece”. W 2012 r. kobiety w państwach UE-28 były nadreprezentowane wśród studentów szkół wyższych na kierunkach związanych z edukacją (77 %) oraz ze zdrowiem i z opieką zdrowotną (73 %), a także na kierunkach humanistycznych i artystycznych (65 %). Segregacja płciowa na wszystkich szczeblach systemu kształcenia prowadzi do segregacji rynku pracy, co z kolei wywiera wpływ na możliwość dalszego rozwoju kariery zawodowej kobiet i mężczyzn.

Podobszary

Poziom wykształcenia i segregacja

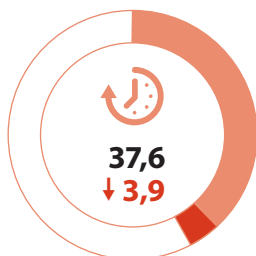
Uczenie się przez całe życie

Biorąc pod uwagę szybkie tempo zmian technologicznych i przekształceń na rynku pracy, obszar uczenia się przez całe życie ma kluczowe znaczenie zarówno dla kobiet, jak i dla mężczyzn. Większość państw członkowskich jest jednak daleka od osiągnięcia celu wyznaczonego w strategicznych ramach europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia (ET 2020), polegającego na zapewnieniu udziału 15 % osób dorosłych w wieku od 25 do 64 lat w programach uczenia się przez całe życie.

Czas

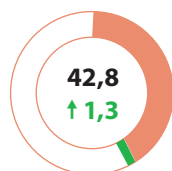
Obszar czasu

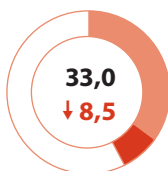
Wynik odnotowany w odniesieniu do obszaru dotyczącego czasu był najniższy spośród wszystkich odnotowanych wyników (37,6 pkt), co oznacza, że kwestie związane z podziałem czasu między kobietami i mężczyznami stanowią obecnie największe wyzwanie. Spadek o 3,9 pkt odnotowany w latach 2005–2010 był spowodowany głównie zmniejszeniem ilości czasu, jaki kobiety i mężczyźni byli w stanie przeznaczyć na aktywność społeczną.

Podobszary

Opieka

Aktywność społeczna

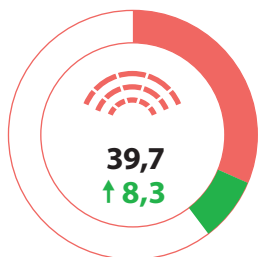

Średnio 77 % kobiet w UE – w porównaniu z zaledwie 24 % mężczyzn – poświęca codziennie co najmniej 1 godzinę na gotowanie i prace domowe. Kobiety w dalszym ciągu ponoszą zdecydowanie większą odpowiedzialność w zakresie opieki nad rodziną. Nierównowaga w sposobie spędzania czasu w domu rozciąga się również na inne rodzaje aktywności społecznej. W większości państw członkowskich mężczyźni podejmują aktywność sportową, kulturalną lub rekreacyjną poza domem częściej niż kobiety.

Czas spędzany na sprawowaniu opieki wywiera istotny wpływ na szanse kobiet na znalezienie zatrudnienia oraz na poziom ich niezależności ekonomicznej. Wyniki badania potwierdzają znaczenie środków służących zapewnieniu większej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym wśród kobiet i mężczyzn, takich jak zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług opieki nad dziećmi i osobami na utrzymaniu w rozsądnej cenie oraz wprowadzenie rozwiązań w zakresie elastycznego czasu pracy.

Władza

Obszar władzy

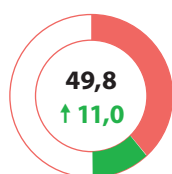

Wynik odnotowany w obszarze władzy stanowił drugi najniższy wynik odnotowany w badaniu pomimo jego najbardziej wyraźnego wzrostu o 8,3 pkt od 2005 r.

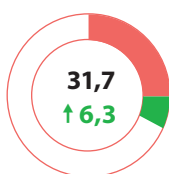
Wyniki potwierdzają osiągnięcie istotnych postępów w dążeniu do zwiększenia udziału kobiet w radach zarządzających spółek giełdowych. Jeżeli chodzi jednak o sektor finansowy, kobiety nie biorą praktycznie żadnego udziału w procesie podejmowania decyzji. W 2014 r. wśród 28 prezesów banków centralnych była tylko jedna kobieta – dotyczyło to banku centralnego na Cyprze; w tym samym roku stanowisko ministra finansów w UE piastowały tylko dwie kobiety – taka sytuacja miała miejsce w Rumunii i Szwecji.

Podobszary

Polityczny

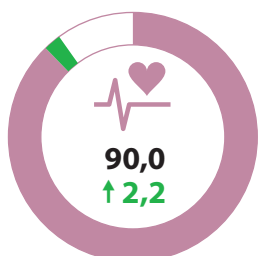
Gospodarczy

W ciągu pierwszych kilku lat środki stosowane przez państwa członkowskie oraz ukierunkowane inicjatywy realizowane na szczeblu UE – takie jak proponowana dyrektywa w sprawie zapewnienia równowagi płci wśród niewykonawczych członków rad dyrektorów – przyczyniły się do znacznej poprawy dostępu kobiet do stanowisk kierowniczych w sektorze przedsiębiorstw. Wprowadzenie trwałych zmian w kulturze korporacyjnej wymaga jednak poszerzenia debaty publicznej i zintensyfikowania działań na rzecz zwiększania poziomu świadomości. Czynniki takie, jak długie godziny pracy i konieczność fizycznej obecności w miejscu pracy, w połączeniu z tradycyjnym męskim stylem przywództwa oraz brakiem przejrzystości procedur rekrutacyjnych i zasad awansu zapewniają mężczyznom przewagę i przyczyniają się do pogłębienia zróżnicowania sytuacji kobiet i mężczyzn.

Zdrowie

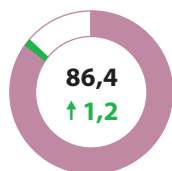
Obszar zdrowia

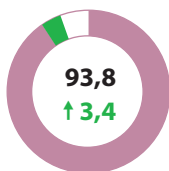
Obszar zdrowia należy uznać za istotny w kontekście równouprawnienia płci. Zdrowie jest bezpośrednio powiązane nie tylko z dobrym samopoczuciem osobistym, społecznym i ekonomicznym, ale również z godnością człowieka i jego integralnością cielesną. Wynik odnotowany w obszarze zdrowia wzrósł nieznacznie o 2,2 pkt od 2005 r. dzięki niewielkiej poprawie stanu zdrowia oraz – w większym stopniu – dzięki zwiększeniu dostępności infrastruktury zdrowotnej. Przekłada się to na wzrost liczby osób, których potrzeby w zakresie usług medycznych i stomatologicznych są zaspokajane.

Podobszary

Status

Dostęp

Z uwagi na brak dostępu do odpowiednich wskaźników w aktualnie obowiązujących ramach pomiaru nie wzięto pod uwagę różnic w zachowaniach kobiet i mężczyzn w kwestiach związanych ze zdrowiem. Zachowania i styl życia kobiet i mężczyzn różnią się stosownie do wcześniej przyjętych pojęć męskości i kobiecości; dlatego też należy zwrócić szczególną uwagę na to, aby odnotowywać wszelkie różnice w zachowaniach mające swoje źródło w płci i wywierające wpływ na zróżnicowanie sytuacji kobiet i mężczyzn w obszarze zdrowia.

Przeprowadzone w 2014 r. Europejskie Ankietowe Badanie Zdrowia (EHIS) dostarczy istotnych danych na temat uwarunkowań zdrowia, które zostaną wzięte pod uwagę w kolejnej edycji wskaźnika równouprawnienia płci.

Wskaźnik równouprawnienia płci 2015: obszary dodatkowe

Przemoc

Obszar przemocy stanowił obszar, w którym odnotowano największą lukę informacyjną w 2013 r., z uwagi na brak porównywalnych i zharmonizowanych danych na szczeblu UE. Bazując na wynikach badań FRA dotyczących przemocy wobec kobiet oraz na danych zgromadzonych w ramach badań Eurobarometru, w edycji wskaźnika równouprawnienia płci z 2015 r. przedstawiono propozycję złożonego środka, który mógłby być potencjalnie wykorzystywany do pomiaru zjawiska przemocy wobec kobiet. W badaniu dokonano również analizy postaw wobec zjawiska przemocy wobec kobiet oraz poziomu wiedzy na temat tego zjawiska, a także zaufania do policji i organów wymiaru sprawiedliwości w danym społeczeństwie. Wyniki analizy potwierdzają, że w państwach, w których odnotowuje się wyższy poziom równouprawnienia płci zmierzony za pomocą wskaźnika, poziom przyzwolenia na stosowanie przemocy wobec kobiet jest mniejszy, a kobiety częściej zgłaszają akty przemocy stosownym organom. Mniejsza częstotliwość zgłaszania aktów przemocy niekoniecznie przekłada się na niższy poziom przemocy, ale raczej oznacza, że postawy wobec zjawiska przemocy wobec kobiet, znajomość problematyki powiązanej z tym zjawiskiem oraz poziom zaufania do policji i organów wymiaru sprawiedliwości sprawiają, że kobiety decydują się nie ujawniać faktu, że padły ofiarą przemocy.

Działania służące realizacji podjętego przez UE i jej państwa członkowskie zobowiązania do wyeliminowania zjawiska przemocy wobec kobiet muszą być prowadzone w oparciu o dowody w postaci systematycznie gromadzonych, porównywalnych i zharmonizowanych danych. EIGE będzie w dalszym ciągu opracowywało kompleksowe ramy pomiaru zjawiska przemocy wobec kobiet, kompilując dane pochodzące z badań z danymi zaczerpniętymi ze źródeł administracyjnych.

Nierówności krzyżowe

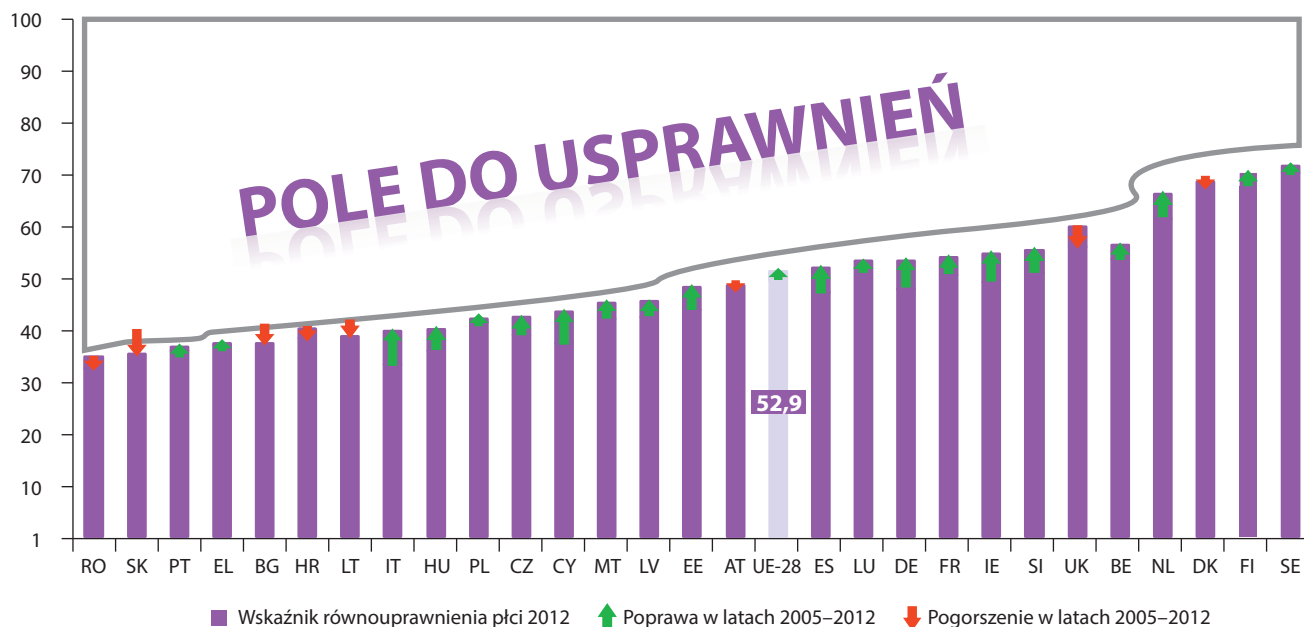

Obszar nierówności krzyżowych odnosi się do zależności między kwestiami związanymi z płcią a innymi kwestiami, które mogą wywierać wpływ na doświadczenia życiowe kobiet i mężczyzn. Na przykład poziom zróżnicowania sytuacji kobiet i mężczyzn w obszarze zatrudnienia jest wyższy w przypadku pracowników urodzonych za granicą niż w przypadku obywateli danego państwa, co świadczy o konieczności bardziej dogłębnego zbadania struktury przepływów migracyjnych w kontekście płci. Ma to szczególnie istotne znaczenie, biorąc pod uwagę kwestie związane z uchodźcami, którym UE musi obecnie stawić czoła. Za grupę szczególnie wrażliwą należy również uznać pracowników starszych, w przypadku których we wszystkich państwach członkowskich odnotowuje się bardziej ograniczony dostęp do zatrudnienia i wyższy poziom zróżnicowania sytuacji kobiet i mężczyzn. Zrozumienie czynników leżących u podstaw powiązań między dyskryminacją ze względu na płeć a dyskryminacją ze względu na wiek ma kluczowe znaczenie, w szczególności przy podejmowaniu działań mających na celu rozwiązanie problemu ubóstwa wśród starszych kobiet. Poziom ubóstwa w gospodarstwach domowych prowadzonych przez rodzica samotnie wychowującego dziecko – przeważnie matkę – jest wyższy niż średni poziom ubóstwa w całej populacji, co świadczy o tym, że w działaniach na rzecz zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego należy brać pod uwagę również kwestie związane z płcią.

Dlatego też konieczne jest prowadzenie dyskusji i przeprowadzanie kolejnych analiz w celu zidentyfikowania współzależności między różnymi czynnikami leżącymi u podstaw nierównego traktowania, pamiętając o tym, że kobiety i mężczyźni nie stanowią grup o jednolitym charakterze. W kolejnej aktualizacji wskaźnika równouprawnienia płci zagadnienie to zostanie omówione bardziej szczegółowo.

Wskaźnik równouprawnienia płci 2015

Po raz pierwszy w Unii Europejskiej w ramach wskaźnika opracowano szereg czasowy zapewniający możliwość monitorowania kwestii związanych z równouprawnieniem płci w danym okresie. Uzyskane wyniki wskazują, że Unia Europejska znajduje się **w połowie drogi, której zwieńczeniem będzie zapewnienie równouprawnienia płci**, przy czym należy podkreślić, że w latach 2005–2012 dokonano bardzo nieznacznych postępów w tym obszarze.

Wyjątkowe właściwości wskaźnika równouprawnienia płci i korzyści wynikające z jego stosowania

Wskaźnik równouprawnienia płci:

- zapewnia możliwość monitorowania postępów w obszarze równouprawnienia płci w całej UE w miarę upływu czasu
- stanowi wsparcie dla decydentów przy ocenianiu, jaki dystans dzieli dane państwo członkowskie od osiągnięcia celu polegającego na zapewnieniu równouprawnienia płci
- ukazuje różny wpływ polityki krajowej i unijnej na kobiety i mężczyzn
- zapewnia możliwość przeprowadzenia wartościowej analizy dotyczącej kwestii związanych z płcią oraz porównania różnych obszarów polityki
- ułatwia opracowywanie i wdrażanie polityki i prawodawstwa w zakresie równouprawnienia płci
- przyczynia się do zwiększania wiedzy decydentów i ogółu społeczeństwa na temat postępów w realizacji polityki w zakresie równouprawnienia płci i towarzyszących temu procesowi wyzwań
- zwraca uwagę na luki w danych i wzywa do gromadzenia zharmonizowanych, porównywalnych i wiarygodnych danych segregowanych ze względu na płeć, które będą dostępne dla wszystkich państw członkowskich.

Europejski Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn

Europejski Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn (EIGE) to unijne centrum wiedzy o równouprawnieniu kobiet i mężczyzn. EIGE wspiera decydentów politycznych i wszystkie właściwe instytucje w wysiłkach na rzecz równouprawnienia kobiet i mężczyzn w Europie, zapewniając wiedzę fachową oraz porównywalne i rzetelne dane na temat równości płci w Europie.

Więcej informacji:

<http://eige.europa.eu>

<http://www.twitter.com/eurogender>

<http://www.facebook.com/eige.europa.eu>

<http://www.youtube.com/eurogender>

<http://eurogender.eige.europa.eu>

Europejski Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn (EIGE)
Gedimino pr. 16
LT-01103 Wilno
LITWA
Tel. +370 52157444
E-mail: eige.sec@eige.europa.eu

PDF	MH-01-16-023-PL-N	10.2839/33819	978-92-9218-922-8
Paper	MH-01-16-023-PL-C	10.2839/91553	978-92-9218-912-9